

УДК 796.011.3.378.72.057.87

ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ АГРАРНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У ПРОЦЕСІ СПОРТИВНО-МАСОВОЇ РОБОТИ

Харченко Р.М., старший викладач
кафедри фізичного виховання
Сумський національний аграрний університет

Стаття присвячена теоретичним аспектам аналізу особливостей фізичного виховання студентів вищих аграрних навчальних закладів. Розглянуто поняття «спортивно-масова робота». Представлено базові моделі організації спортивно-масової роботи у позааудиторний час. Запропоновано форми мотивування студентів до участі у спортивно-масовій роботі.

Ключові слова: фізичне виховання, здоровий спосіб життя студентів вищих аграрних навчальних закладів, спортивно-масова робота, спортивні секції, спортивні змагання.

Статья посвящена теоретическим аспектам анализа особенностей физического воспитания студентов высших аграрных учебных заведений. Рассмотрены понятия спортивно-массовой работы. Представлены базовые модели организации спортивно-массовой работы во внеаудиторное время. Предложены формы мотивации студентов к участию в спортивно-массовой работе.

Ключевые слова: физическое воспитание, здоровый образ жизни студентов высших аграрных учебных заведений, спортивно-массовая работа, спортивные секции, спортивные соревнования.

Harchenko R.N. FEATURES OF PHYSICAL EDUCATION STUDENTS HIGHER AGRICULTURAL EDUCATION INSTITUTIONS DURING MASS SPORTS WORK

This article is devoted to theoretical aspects of analysis of the characteristics of physical education students in higher agricultural education. The concept of mass sports work. Presents the basic model of mass sports work in extracurricular time. A form to motivate students to participate in sports and mass work.

Key words: physical education, healthy lifestyle of students in higher agricultural education, sports and mass work, sports clubs, sports.

Постановка проблеми. Актуальною проблемою системи фізичного виховання вищих аграрних навчальних закладів є масове залучення студентів до систематичних занять фізичною культурою, яка зумовлена наступними чинниками [1]:

- відсутністю національної доктрини реформування державної системи фізичного виховання й спортивної підготовки дітей, підлітків і молоді як обов'язкової умови фізичного та духовного оздоровлення населення, створення могутнього стимулу для формування нового рівня фізичної культури на основі освоєння цінностей здорового способу життя;

- відсутністю в Україні матеріально-технічної бази, здатної забезпечити належні умови для повноцінних фізкультурно-спортивних занять у системі масового фізичного виховання студентів;

- відсутністю педагогічних кадрів, здатних без перенавчання або додаткової підготовки працювати за новими технологіями фізичного виховання;

- відсутністю діагностичного обладнання, а також спеціалістів, здатних забезпечити реалізацію здоров'я формувальної функції фізичного виховання;

- низьким рівнем інформаційно-освітньої культури і відповідних потреб фахівців

із фізичного виховання, а також і управлінців у сфері фізичного виховання, фізичної культури і спорту.

Подолання визначених негативних явищ масового фізичного виховання студентів, які пропонуються й проводяться в державних вищих аграрних навчальних закладах під контролем державних структур, передбачає створення принципово нової інфраструктури національної системи фізичного виховання підростаючого покоління країни як провідної ланки в підготовці висококваліфікованих фахівців [1, с. 119–122].

Аналіз стану фізичного виховання студентів вищих аграрних навчальних закладів у процесі організації спортивно-масової роботи виокремлює два взаємозалежних аспекти вказаної проблеми: соціально-економічні та науково-теоретичні передумови фізичного виховання студентської молоді; ціннісне ставлення до власного здоров'я, студентський спорт і активне дозвілля [4, с. 14–16].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання фізичного виховання студентської молоді в Україні представлено в дослідженнях сучасних науковців у різних аспектах: теоретичне обґрунтування засад фізичного виховання студентів (Б. Ашмарін, Л. Волков, Л. Матвеев, А. Шевченко

та ін.); методико-технологічне забезпечення проведення занять із фізичної культури (Л. Андрущенко, Л. Крилова та ін.); основні принципи теорії і методики виховання (Л. Виготський, А. Куц та ін.).

Постановка завдання. На основі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає в аналізі особливостей організації спортивно-масової роботи зі студентами вищих аграрних навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зусилля сучасної педагогічної науки спрямовані на розробку теоретичних і практичних засад фізичного виховання молоді, оптимальне визначення мети, удосконалення змісту, форм і методів фізкультурно-масової роботи. Серед основних причин низького рівня здоров'я студентів – вплив гіподинамії і гіпокінезії. Дослідження загального фізичного стану студентів, особливо молодших курсів, фіксують порушення регуляторних механізмів, опорно-рухового апарату, дихальної системи; захворювання шлунково-кишкового тракту та інші [2, с. 10–19]. Заняття з фізичного виховання значною мірою сприяють реалізації відновлювальних функцій молодого організму. Однак можливості планових академічних занять у вирішенні проблеми вкрай обмежені. Саме тому фізична культура й масовий спорт у вищому аграрному навчальному закладі відіграють провідну роль у забезпеченні оптимального рівня життєдіяльності організму майбутнього фахівця.

Фізичне виховання як складова частина цілісного навчального процесу у вищому навчальному закладі спрямоване на підготовку здорового спеціаліста, гармонійної особистості, здатної організувати й вести здоровий спосіб життя. Для студентської молоді стратегічно важливо створити такі умови, які б давали їй можливість брати участь у цілеспрямованій руховій активності не менше 8–10 годин, оскільки такий обсяг фізичного навантаження забезпечує оздоровчий ефект, сприяє зменшенню захворюваності, формуванню звички до подальших систематичних занять фізичними вправами [3, с. 62–67].

Теорія та практика свідчать, що студентська молодь надає перевагу заняттям, які мають спортивне спрямування, на відміну від оздоровчих занять фізичною культурою, що не містять у собі компоненту змагальної діяльності [9, с. 12–16]. Намагання досягнути найкращих результатів є запорукою успішного розвитку особистості, стимулює її до самовдосконалення, сприяє розвитку інтелектуальної, морально-вольової та фізичної особистісних сфер.

Навчання студентів у вищих аграрних навчальних закладах супроводжується новими соціальними і психологічними умовами. Адаптація до нових соціальних умов, інтенсифікація навчального процесу, значні розумово-емоційні навантаження на фоні обмеженого рухового режиму призводять до напруження регуляторно-компенсаторних механізмів та потребують розробки науково-обґрунтованих профілактичних дій.

Аналіз результатів наукових досліджень із питань фізичного виховання студентів свідчить, що одними з головних завдань системи фізичного виховання у вищих навчальних закладах є зміцнення здоров'я і підвищення фізіологічної бази працездатності; участь у комплексному вирішенні навчальних завдань на різних етапах навчання, сприяння зниженню впливу негативних факторів навчання; розвиток важливих психічних і психофізіологічних якостей, найбільш значимих для професійної діяльності; розвиток мотивації до самостійних занять фізичними вправами і спортом, формування рис фізичної культури особистості. Вирішення цих завдань можливе за допомогою трансформації систем спортивно-масової роботи зі студентами.

Залучення студентів вищих аграрних навчальних закладів до участі у спортивно-масовій роботі має на меті:

- розвиток практичної і методичної здатності до фізичного і спортивного виховання, фізичної реабілітації, масового спорту як компонентів їх повноцінної, гармонійної та безпечної життєдіяльності;
- набуття досвіду у використанні здобутих цінностей впродовж життя в особистій, навчальній, професійній діяльності, у побуті і в сім'ї;
- забезпечення у студентській молоді належного рівня психофізичного розвитку, належних показників функціональних та морфологічних можливостей організму, фізичних якостей, рухових здібностей, професійної працездатності;
- сприяння розвитку професійних, світоглядних та громадянських якостей студентів, як майбутніх конкурентоспроможних фахівців; підготовка та участь студентів у різноманітних спортивних заходах [6, с. 44].

В основі спортивно-масової роботи – фізкультурні заходи (простота правил й умов участі, доступність змісту кожному учасникові незалежно від його підготовленості) і свята фізичної культури (масові видовищні заходи показового і розважального характеру, які сприяють пропаганді фізичної культури). Отже, спортивно-масова робота – це організація і проведення масових спортивних заходів для студен-

тів із метою сприяння поліпшенню фізичної підготовленості, виявленню сильних спортсменів, пропаганді здорового способу життя. Фізичну культуру розуміємо як процес і результат діяльності людини з перетворення власної фізичної (тілесної) природи; сукупність матеріальних і духовних цінностей суспільства, які створюються і використовуються для фізичного вдосконалення людей. Фізичне виховання розуміємо як елемент ширшої системи виховання, якою охоплюються естетичне, етичне, екологічне та інші компоненти формування гармонійно-розвинутої особистості.

Найбільшу перспективу у викладених вище вимірах у наш час мають спортивно орієнтовані форми фізичного виховання, які, однак, не повинні розглядатися як вичерпні педагогічні технології і форми організації процесу фізичного виховання молоді. Будь-які технології, форми і спрямованості змісту фізичного виховання повинні передбачати реалізацію процесу тренування як обов'язкової умови досягнення мети фізичного виховання в вищих аграрних навчальних закладах.

Однією з головних проблем належної організації спортивно-масової роботи у вітчизняних вищих аграрних навчальних закладах залишається слабка мотивація студентів до систематичних занять масовими видами спорту в спортивних секціях навчального закладу через недостатню їх інформованість про позитивний вплив занять фізичними вправами, не усвідомлення необхідності ведення здорового способу життя. Важливим напрямом активного залучення молоді до занять фізичними вправами й масовим спортом, підвищення рівня спортивно-оздоровчої діяльності студентів є просвітницька робота, високий рівень пропаганди й соціальної реклами в процесі організації фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи у вищих аграрних навчальних закладах.

Студенти, залучені до спортивно-масової роботи у вищих аграрних навчальних закладах, беруть участь у змаганнях різних рівнів (першість гуртожитку, навчальної групи, курсу, факультету). Багатоступеневість внутрішньої системи змагань дає студентам змогу брати участь у змаганнях 8–10 разів протягом навчального року. Такій активності сприяє правильно укладений календар спортивно-масових заходів, добір доступних видів спорту та участь у них студентів із різним рівнем загальнофізичної підготовки.

Досить важливими є заохочувальні заходи під час підготовки та проведення універсиади. Ретельна підготовка учасників і місця

змагань, урочисте їх відкриття та підбиття підсумків, вчасне висвітлення універсиади в засобах масової інформації – усе це підвищує інтерес до змагань, сприяє залученню студентів у спортивні гуртки.

Висновки з проведеного дослідження. Отримані в процесі теоретичного аналізу результати дають підставу стверджувати, що студенти, залучені до спортивно-масової роботи, успішніше опановують розділи навчальної програми з фізичного виховання, мають значно вищі показники у виконанні практичних нормативів. Вони активніше проявляють себе в громадській діяльності як організатори занять фізичними вправами в гуртожитках, як спортивні активісти, як помічники викладачів, які ведуть позанавчальну роботу на факультетах. Отже, змагальна діяльність дає змогу реалізувати потребу студентів у самоутвердженні та самовдосконаленні й досягнути високих спортивних результатів, домогтися зміцнення власного здоров'я й підтримувати на високому функціональному рівні фізичні, духовні та психічні сили.

Спортивні змагання – одна з найбільш ефективних форм організації спортивно-масової роботи у вищому аграрному навчальному закладі. Вони повинні мати багатоступеневу структуру, відповідати інтересам спортивних колективів й окремих спортсменів та забезпечувати рівні умови для всіх їх учасників.

Отже, педагогічний процес спортивно-масової роботи вищих аграрних навчальних закладів повинен будуватися на основі загальних закономірностей системної організації. Для оптимізації процесу спортивно-масової роботи зі студентами вищих аграрних навчальних закладів необхідна визначена її регламентація, що враховує специфіку професійної діяльності випускників навчального закладу, етапу навчання, розвитку мотивації студентів до занять фізичною культурою і спортом. Структура спортивно-масової роботи зі студентами вищих аграрних навчальних закладів може містити фізкультурно-спортивні заходи, спортивно-оздоровчі заходи, студентські спартакіади.

Актуальними залишаються подальше наукове обґрунтування спортивно-масової роботи на різних курсах навчання в межах вищих аграрних навчальних закладів; обґрунтування та підвищення освітнього значення спортивно-масової роботи вищих аграрних навчальних закладів; пошук нетрадиційних методів організації спортивно-масової роботи, шляхом врахування спортивних інтересів студентів і широкого застосування популярних видів спорту.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бальсевич В. Онтокинезиология человека / В. Бальсевич. – М. : Теория и практика физической культуры, 2000. – 275 с.
2. Волков Л. Теория и методика детского и юношеского спорта : учебник для студ. вузов физ. культуры и ф-тов физ. воспитания высш. учеб. заведений / Л. Волков. – Киев : Олимп. лит., 2002. – 296 с.
3. Карпюк І. Соціально-педагогічний аналіз системи фізичного виховання у вищому навчальному закладі / І. Карпюк // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Вип. 10. – Т. 3. – Л.: [б. в.], 2006. – С. 62–67.
4. Клочко В. Про систему організації фізичного виховання і масового спорту ХНАМГ та кафедру фізичного виховання і спорту / В. Клочко. – Харків : ХНАМГ, 2009. – 78 с.
5. Самчук О. Фізична активність як одна з умов формування здорового способу життя студентської молоді / О. Самчук, Н. Захожа // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк: РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2008. – Т. 2. – С. 225–227.
6. Сергієнко Ю., Андріанов А. Формування психологічних якостей курсантів на заняттях з фізичної підготовки при навчанні в вищих навчальних закладах силових структур / Ю. Сергієнко, А. Андріанов // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2007. – № 1. – С. 129–132.
7. Серорез Т. Можливості вдосконалення аеробної та анаеробної продуктивності організму студентів засобами фізичного виховання (на прикладі тренувань з бігу) / Т. Серорез // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2007. – № 3. – С. 124–129.
8. Хлопенко В. Роль фізичної культури та спорту у поліпшенні соціальної активності студентської молоді / В. Хлопенко // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. з галузі фіз. культури та спорту. – Вип. 10. – Т. 3. – Л.: 2006. – С. 87–90.
9. Шалєпа О. Організація та методика проведення масових фізкультурно-спортивних заходів у системі фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи в навчальних закладах: навч. посіб. / О. Шалєпа, В. Золочевський. – Х. : Харк. гуманітарно-педагогічний ін-т, 2008. – 120 с.
10. Шевченко С. Педагогічні умови формування аналітичного мислення студентів вищих технічних навчальних закладів / С. Шевченко // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2007. – № 3. – С. 151–154.